

Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

The Journal of Near East University Faculty of Theology

ISSN: 2148-6026 | e-ISSN: 2687-4121

Haziran / June | 2023/9/1

“MOHAMMED: PERSPECTİEVEN OP DE PROFEET” KİTABI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

A Book Review of “Muhammad: Perspectives on the Prophet”

MURAT KAYALIK

Arş. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri
Anabilim Dalı, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs.

Res. Asst., Social Sciences University of Ankara, Faculty of Theology, Department of Basic
Islamic Studies, Nicosia, North Cyprus.

murat.kayalik@asbu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-2117-3114

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Types: Kitap İncelemesi | Book Review

Geliş Tarihi | Received: 10.01.2023

Kabul Tarihi | Accepted: 13.03.2023

Yayın Tarihi | Published: 15.06.2023

Atıf | Cite as

Kayalık, Murat. “Mohammed: Perspectieven op de Profeet’ Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (Haziran 2023), 114-119.

<https://doi.org/10.32955/neu.ilaf.2023.9.1.08>

Kayalık, Murat. “A Book Review of ‘Muhammad: Perspectives on the Prophet’”. *The Journal of Near East University Faculty of Theology* 9/1 (June 2023), 114-119. <https://doi.org/10.32955/neu.ilaf.2023.9.1.08>

İntihal | Plagiarism

Bu makalenin ön incelemesi alan editörü, içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak intihal içermediği teyit edildi.

The preliminary review of this article was reviewed by the field editor and the content review was reviewed by two external reviewers using the double-blind peer-review model. It was confirmed that it did not contain plagiarism by scanning for similarity.

Telif Hakkı | Copyright

Yazarlar, dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY- NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. Bu makale, Creative Commons Atıf Lisansının (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir.

Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

“Mohammed: Perspectieven op de Profeet” Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme

Öz

Hız. Muhammed hakkındaki yazılan kitapların çoğu, Hız. Muhammed'in hayatının yüzeysel tarihsel gerçekleriyle sınırladığı gözlemlenmektedir. Böyle yapmak suretiyle, Hız. Muhammed'in ölümünden bu yana geçen yaklaşık on dört yüzyıl göz ardı edilmektedir. Gerçek şu ki, Hız. Muhammed algısı (algılanma tarihi) hem İslâm dünyasında hem de Batı'da birçok yönden değişmiş ve yeniden şekillenmiştir. Bu çalışmada, akademisyen Christian Lange'nın (doğ. 1975) Hollandaca olarak kaleme aldığı *Muhammed: Peygamber Üzerine Algılar* adlı kitabın tanıtımı yapılmıştır. Eser, Lange'nın 2014'ten beri Hollanda'nın Utrecht şehrinde bulunan Utrecht Üniversitesi'nde verdiği bir dizi derse dayanmakta ve Hız. Muhammed sonrası, peygamber algı(lanma) tarihine kuşbakışı bir resim sunmaktadır. Üç farklı Hız. Muhammed portresi çizen yedi bölüm, kısa bir giriş ve bir sonuçtan oluşan kitap, temelde tarihî şahsiyet olarak Muhammed, dindar olarak Muhammed ve Batı(lı) gözünde Muhammed konuları ele almaktadır. Bu araştırma, diğer siyer kitaplarından ayıran en önemli özellik, Hız. Peygamberin salt biyografisine değil, Hız. Muhammed sonrası insanlığın belleğindeki peygamber tasavvurlarına ve tarihsel sürece odaklanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İslam Araştırmaları, Tefsir ve Hadis Çalışmaları, Peygamber Algıları, Hollanda, Christian Lange.

A Book Review of “Muhammad: Perspectives on the Prophet”

Abstract

Unfortunately, most books about Muhammad limit themselves to historical facts of Muhammad his life. This way, nearly fourteen centuries after Muhammad's death is being ignored. The truth is that the perception of Muhammad has changed and reshaped in many ways, both in the Islamic world and the West. In this study, we introduced the Dutch book *Muhammad: Perspectives On the Prophet*, written by academic Christian Lange (b. 1975). The book is based on a series of lectures that Lange has given in the Netherlands at Utrecht University since 2014 and presents a bird's-eye view of the different perceptions of the prophet, focusing on the post-Muhammad era. The work, which consists of seven chapters depicting three different portraits of Muhammad, a short introduction, and a conclusion, mainly discusses the following subjects: Muhammad as a historical figure, Muhammad as a religious person, and Muhammad in the eyes of the West. The most important feature of this research that distinguishes itself from other sīrah books is that it did not focus on who Muhammad was but on which version of Muhammad still is dominant in the memory of those who follow him.

Keywords: Islamic Studies, Tafsir and Hadith Studies, Prophet Perspectives, Netherlands, Christian Lange.

Kitap Değerlendirmesi

Kelime-i tevhîd ve doğal olarak İslâmiyet, malum olduğu üzere iki temel üzerine kurulmuştur. Birinci temel Allâh'ın birliği iken, ikincisi de Hız. Muhammed'in nübüvvetidir. Böylelikle Hız. Muhammed'in İslâm'daki ve Müslümanların hayatındaki merkezî konumu bizzat Allâh tarafından tescillenmiş oldu. Başka bir perspektiften baktığımızda, Allâh insanlarla iletişimini nübüvvet aracılığıyla; yani peygamberlik müessesesiyle sağlamış, kâmil mesajını da Hız. Muhammed yoluyla tamamına erdirmiştir. İnsanlığa düşen de bu yol üzerinden; yani Hız. Muhammed ve ona indirilen Qur'an-ı Kerîm üzerinden Allâh'ı bilmektir. Hız. Muhammed'i doğru bir şekilde anlamadan Qur'an-ı Kerîm doğru kavranmadığı gibi, aynı şekilde Qur'an-ı Kerîm'i doğru bir şekilde anlamadan bir peygamber olarak Hız. Muhammed'i ve İslâm'daki hassas yerini doğru bir şekilde kavramamız mümkün değildir. Bugüne dek hem İslâm dünyasında hem Batı'da, Hız. Muhammed hakkında birçok kitap yazılmıştır. Ne yazık ki, Hız. Muhammed hakkındaki kitapların çoğu, kendilerini Hız. Muhammed'in hayatının yüzeysel tarihsel gerçekleriyle sınırlamaktadır. Bu kitapların bir kısmı İslâmî rivayet geleneğine dayalı iken, diğer bir kısmı ise aynı İslâmî kaynakları eleştirir ve ayrıca İslâm geleneği dışında üretilen bazı tarihsel ve arkeolojik kaynakları da önemsemektedir. Sonuçta hepsinin ortak noktası, tarihî bir şahsiyeti sahnelemeye çalışmalarıdır. Lakin bu yapılırken, Hız. Muhammed'in ölümünden bu yana geçen yaklaşık on dört yüzyıl göz ardı edilmektedir. Yani Hız. Muhammed algısı (algılanma tarihi) hem İslâm dünyasında hem de Batı'da birçok yönden değişmiş ve yeniden şekillenmiştir. İncelediğimiz bu kitap, Hız. Muhammed'e ilişkin farklı perspektiflerine (Muhammed algılarına) odaklanmaktadır. Hız.

Muhammed sonrası, peygamber algılanma tarihine kuşbakışı bir resim sunmaktadır. Bunun merkezinde, Hz. Muhammed'in kim olduğu değil, ne anlama geldiği (nasıl algılandığı) meselesi vardır.

Mohammed: Perspectieven op de Profeet (Muhammed: Peygamber üzerine algılar) adlı bu kitap, Christian Lange'nın¹ (d. 1975) 2014'ten beri Utrecht Üniversitesi'nde verdiği bir dizi derse dayanmaktadır. Hz. Muhammed'in çok renkli bir portresini çizmekte ve birkaç soruyu yanıtlamayı hedeflemektedir. (i) Tarihi bir şahsiyet olarak Hz. Muhammed hakkında ne biliyoruz? (ii) Hz. Muhammed sonrası İslâmî düşünce akımlarındaki Hz. Muhammed algısıyla, ilk kaynakların bize söyledikleri ne kadar uyumludur? Bu doğrultuda Kelam, Fıkıh, Tasavvuf ve sanat geleneklerindeki Hz. Muhammed algıları tartışılmaktadır. (iii) Batılı bakışın Hz. Muhammed algısı nedir ve neden genellikle olumsuzdur? (iv) Küreselleşmiş toplumumuzda Hz. Muhammed'in geleceği nedir? Kitap, popüler; yarı bilimsel çalışma kategorisine girmektedir.² Lange'nın, Felemenkçe (Hollandaca)³ diliyle yazmış olduğu bu eseriyle genel olarak Hollanda halkına ve özelde Hollanda'daki üniversite öğrencilerine ulaşmak istediği anlaşılmaktadır.⁴

Kitap, üç farklı Hz. Muhammed portresi çizen yedi bölüm ile, kısa bir giriş ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölümde, tarihi bir şahsiyet olarak Muhammed meselesi ele alınmaktadır. Burada ele alınan temel soru, yedinci yüzyıl Arap Yarımadası'nda ortaya çıkan Hz. Muhammed hakkında ne biliyoruz ve ondan bahseden kaynaklar ne kadar güvenilirlerdir? Sonraki üç bölüm, dindar olarak Muhammed diye adlandırılan meseleye ayrılmıştır. Müslümanların, kanun koyucu, lider, âlim, filozof, mutasavvıf ve kurtarıcı olarak Hz. Muhammed'in ve çoğu zaman birbiriyle çelişkili algılarını nasıl oluşturdukları tanımlanmaktadır. Altıncı ve yedinci bölümlerde ise, Batı(lı) gözünde Hz. Muhammed meselesine ışık tutulmakta ve burada Avrupa'daki Hz. Muhammed imajının günümüze kadar nasıl geliştiği etraflıca tartışılmaktadır.

Tarihi Muhammed'in ele alındığı bölümleri temel olarak ikiye ayırabiliriz: *Mohammed Volgens de İslamitische Geschiedschrijving* (İslâm tarihçiliğe göre Muhammed) olarak adlandırılan ilk kısımda yazar, Hz. Muhammed'in hayatını genel hatlarla üç döneme ayırır ve bunları oldukça genel manada tasvir eder: Peygamberliğinden önceki dönem (570-610), memleketi Mekke'deki Peygamberlik dönemi (610-622) ve Medine'deki Müslüman cemaatinin lideri olduğu dönem (622-632). Yazarın, ilk bölümlerde sık sık Kur'an'a başvurduğu gözlemlenmekte⁵ ve metinde Hz. Muhammed'den bahsedildiği kadar, Kur'an-ı Kerim'den de bahsedilmektedir. Örneğin, Kur'an'ın mahiyeti, Kur'an'ın dört temel mesajı ve yazıya geçirilmesi hakkında bilgi verilmektedir (ss. 18-26). Bu bölümün en dikkat çekici yönü Hz. Muhammed'in, kendisine neden halef (halife) atamadığı meselesidir. Burada yazar, özgün yorumlarıyla dikkat çekmektedir⁶ (ss. 27-31). İkinci kısım ise, *Het Probleem van de Bronnen* (Kaynakların sorunu), kaynaklar meselesine ayrılmıştır. Yazar bu konuda özetle şunu söylemektedir: (i) Peygamber'in hayatını sadece Kur'an'a göre yeniden inşa etmek

¹ İslam dünyasının dini ve sosyal tarihi alanında yetkin biri olan Profesör Christian Lange (1975) Tübingen, Kahire, Paris ve Muscat'ta okudu. Doktorasını 2006 yılında Harvard'da kazandıktan sonra Edinburgh Üniversitesi'nde ders verdi. 2011 yılından bu yana Utrecht Üniversitesi'nde Arapça ve İslam Araştırmaları Başkanlığı yürütmektedir. Lange, aynı zamanda hem Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW), hem de the Young Academy of Europe (YAE) üyesidir. 2019 yılından bu yana Netherlands Interuniversity School for Islamic Studies (NISIS) başkanıdır. Lange'nın yazıları daha ziyade İslam eskatolojisi, İslam hukuku ve hukuk teorisi ve İslam tasavvufu ile ilgilienmektedir. Diğer önemli yayınları şunlardır: *Justice, Punishment and the Medieval Muslim Imagination*. Cambridge University Press (2008), *Paradise and Hell in Islamic Traditions*. Cambridge University Press (2016), *Locating Hell in Islamic Traditions*. Brill (2016), *Sufi Cosmology*. Brill (2022).

² Bu tür eserlerdeki temel maksat, dipnotlar ve uzun bir kaynakçaya başvurmadan zorlu konuları anlaşılabilir bir dilde hedef kitleye iletmeğidir.

³ Felemenkçenin Hollandaca ve Flamanca gibi çeşitli lehçeleri vardır ve bunlar birbirine özellikle yazılı dilde çok yakındır. Daha ziyade Belçika'nın Flaman bölgesinde konuşulan lehçeye Flamanca, Hollanda'da konuşulana ise Hollandaca denir. Felemenkçe ve lehçeleri; Hollanda, Belçika ve Surinam'da resmî dil konumundadır. Hollandaca ayrıca Aruba, Curaçao ve Sint Maarten'de resmi dildir. Dünya çapında yaklaşık 23 milyon insanın ana dili olarak Hollandaca konuştuğu tahmin edilmektedir.

⁴ Hollanda'da genel İngilizce seviyesi, diğer Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında yüksek olmasına rağmen farklı bir kitleye ulaştığı için, birçok yarı bilimsel yayının Hollandaca olarak yayınlanmaktadır. Tam bilimsel yayınlarda ise, daha ziyade İngilizcenin tercih edildiği gözlemlenmektedir. Bu durum ilahiyat çalışmaları için de aynen geçerlidir.

⁵ ed-Duhâ 93/6-8; el-Alak 96/1-5; Tebbet 111/1-3; Âl-i İmrân 3/123-124; el-Ahzâb 33/40; el-Bakara 2/154; en-Neml 27/16; el-Enbiyâ 21/72; Muhammed 47/18; el-Kamer 54/1.

⁶ Araştırmacı, sünnetlere ait bu konudaki temel üç görüşü verdikten sonra, İslam literatüründe rastlamadığını ifade ettiği ilginç bir yorum yapmaktadır: Belki de Hz. Muhammed, kıyametin yaklaştığını düşünüyordu ve bu nedenle bir halef belirtmeye gerek duymadı. Doğal olarak dünyanın sonu geldiğinde toplumu yapılandırmaya, kurumlar kurmaya gerek duymaz.

mümkün değildir. (11) Bu nedenle Peygamber'in yaşam öyküsünü yazmak için diğer kaynaklara, özellikle de Hz. Muhammed'in yaşamını kronolojik bir çerçeveye oturtma girişimiyle karakterize edilen Siyer literatürüne bağımlıyız. (11) Peygamber hakkında önemli diğer bir kaynak da Hâdis külliyyatıdır; Hz. Muhammed'in yapıp söyledikleri hakkında toplanan ifadelerdir. Siyer'den farklı olarak Hâdis külliyyatı kronolojik olarak değil tematik olarak düzenlenmiştir. (ss. 33-37)

Dindar Muhammed'in konu edindiği bölümler üçe ayrılmaktadır: *Mohammed, het Mooie Voorbeeld* (Muhammed, güzel örnek) olarak adlandırılan ilk kısımda bir öğretmen, âlim, fakîh, güzel ahlâkın kaynağı ve aşkın bir varlık olarak Hz. Muhammed konuları işlenmiştir. Önceki bölümlerde olduğu gibi burada da yazarın temel referansı Kur'an-ı Kerim'dir ve genel hatlarıyla şöyle demektedir:

"... Kur'an-ı Kerim dahil olmak üzere ilk kaynaklar, Hz. Peygamber'in bir insandan başka bir şey olmadığını ve Hristiyanlıktaki İsa figürünün aksine, Müslümanların onu tanrılaştırılmaları gerektiğini açıkça belirtmektedir. Lakin asırların geçmesiyle İslâm'da gördüğümüz şey, Peygamber'in aşamalı olarak kutsallaştırılmasıdır. Bu gelişmenin nedenleri çoktur ve çözülmesi oldukça zordur." (s. 66).

İkinci kısımda, *Mohammed in de İslamitische Filosofie en Mystiek* (İslâm Felsefesi ve Tasavvufta Muhammed), bir filozof ve mutasavvıf olarak Hz. Muhammed ve nûr-ı Muhammedî felsefesi işlenmiştir. Bu konuyu ele alırken Muḳâtil (ö. 150/767), et-Tusterî (ö. 283/896), Ḥallâc (ö. 309/922), el-Ġazzâlî (ö. 505/1111) ve özellikle Muḥyiddîn b. el-'Arabî'nin (ö. 638/1240) görüşlerine başvurulmuştur. Üçüncü kısımda ise, *Mohammed in de İslamitische Volksreligiositeit, Kunst en Popcultuur* (İslâm halk dindarlığı, sanat ve popüler kültürde Muhammed), birincil Peygamber kalıntıları (diş, saç vb.) ve ikincil kalıntılar; Peygamberle temas etmiş olan şeylere (ayak izi, sandal vb.), Peygamberin doğumu ve mevlit geleneğine ve Peygamberin tasvir edilmesi meselesine ışık tutulmuştur. Yazar burada önemli bir not düşmüştür:

"... Bütün bu örneklerin gösterdiği, İslâm popüler kültürünün Hz. Muhammed ile ne kadar iç içe olduğudur. Hz. Muhammed'in İslâm'ın kültürel belleğinde üstlendiği rolün neredeyse sonu yok gibi; 'özel bir güncelliği' vardır. ... O Müslümanların, günlük işlerinde ve düşüncelerinde yaşamaya devam etmektedir." (s. 104).

Batılı (gözüyle) Hz. Muhammed konusunun işlendiği bölüm ikiye ayrılmaktadır: *Westerse Visies op Mohammed tot de Romantiek* (Romantizm [edebiyat akımına] kadar Muhammed üzerine Batılı görüşler) adlı ilk kısımda, önemli bir hususa dikkat çekilmektedir. Batı'nın Hz. Muhammed algısı, her daim Hz. Muhammed hakkında düşünüldüğü ve yargılandığı siyasî ve entelektüel bağlam tarafından belirlenmiştir. Bu nedenle Hz. Muhammed'in Batı'daki algı (lanış) tarihi, bize Hz. Muhammed'in kendisi hakkında nispeten az şey anlatırken, aslında Batı'nın 'Müslüman öteki' ile ilgili beklentileri ve korkuları hakkında çok şey anlatmaktadır (s. 107). İkinci kısımda, *Mohammed in de 20e en 21e Eeuw* (20. ve 21. yüzyıllarda Muhammed) şu hususlar işlenmektedir: Modern Avrupa literatürü ve modern Mısır literatüründe Hz. Muhammed, Selman Rüşdi ve *Şeytan Ayetleri* adlı eseri, Hz. Muhammed ve fanatizm. Oldukça geniş ve başarılı bir şekilde kaleme alınmış bu iki bölümde haçlılar, Kur'an mealleri ve ilahiyat çalışmaları alanındaki tercüme faaliyetleri, Batılıların yazmış olduğu biyografiler ve o eserlerde geçen temel yaklaşımlar okuyucunun istifadesine sunulmuştur. Yazara göre, 19. yüzyılda Hz. Muhammed'in Avrupa kariyeri romantik tarih felsefesinin kanatları üzerinde, kahraman bir deha, bilge bir yasa koyucu ve kararlı bir devlet adamı olarak sona ermiştir. İki önemli etken, bu olumlu algıyı tamamen değiştirmiştir: Avrupa'nın İslâm dünyası üzerindeki sömürge egemenliğinin sona ermesi ve hızlandırılmış küreselleşme. Bu iki olgu Batı ve İslâm dünyasını 20. yüzyıldan itibaren her zamankinden daha da yakınlaştırmıştır (s. 125).

Lange, Hz. Muhammed'in geleceği olarak adlandırdığı son sözde, gelecekte İslâm tartışmaları üzerinde önemli bir etkisi olacağına inandığı, bir dizi Hz. Muhammed algısı üzerine kafa yorarak şu tespitlerde bulunmaktadır: (i) Tarihî bir şahsiyet olarak Hz. Muhammed, anlaşıl(a)maz. Bu, sadece onun hayatıyla ilgili kaynakların son derece tartışmalı olduğu için değildir. Hz. Muhammed, karmaşık bir yaşam yoluna sahip anlaşılması güç bir figür idi. Mesela, savaşın prensipte kötü olduğunu fark etmiş, ancak düzeni sağlamak için silaha sarılma gereğini de görmüştür. Hz. Muhammed kesinlikle sessizce ve toplumun

kenarlarında yaygara koparmadan yaşayan bir münzevi değildi. Onun savaşa ilişkin bakışı açısı, Hz. 'İsâ'ninkinden çok Augustine'nin bakış açısına daha yakın görünmektedir. Her halükârda, (Hz. Muhammed'in) Hz. 'İsâ'ya benzetilmesi yanıltıcıdır. Aksine onu, idealleri için silah kullanan iki İncil peygamberi olan Hz. Mûsâ ve İshâya'ya benzetilmesi daha isabetlidir. Dünya çapında bir uygarlığın kurucusu ve generali (lideri) olarak Hz. Muhammed, Büyük İskender ile çağrışımlar uyandırmaktadır. (ii) Müslümanlar ve gayrimüslimler (İslâm dünyası ve Batı laik toplumu) arasındaki mücadeleye ışık tutmaktadır. Bir yandan, Müslümanların Rüşdî'nin *Şeytan Ayetleri* ve Danimarka karikatürlerine karşı dünya çapındaki öfkesi, Hz. Muhammed'in her şeyin üstünde bir nevi aşkın bir kurtarıcı olarak yaşamakta olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, İslâm tarihindeki aşkın Muhammed dindarlığı dönemi kapanmış görünmektedir. On dokuzuncu yüzyıldan itibaren modern düşünce, İslâm dünyasında da Hz. Muhammed'in insanileştirilmesini de beraberinde getirmiştir. 21. Yüzyılın başında yaşanan Hz. Muhammed merkezli olaylar, Müslümanlarla gayrimüslimler arasında her seviyede bir yabancılaşmaya yol açmıştır. Özellikle Charlie Hebdo'ya düzenlenen saldırıdan sonraki yıllarda, 'Hayır, fakat' ('Hayır, peygamber hakaretlerine tepki olarak fiziksel şiddet asla doğru değildir, fakat ifade özgürlüğü kültür ve din ile sınırlıdır') görüşü, kamuoyu tartışmalarında ağırlık kazanmıştır. (iii) Ayrıca İslâm dünyasının kendisi içerisinde, ifade özgürlüğü ve diğer insan hakları yanında Hz. Muhammed'in bu konularla ilintili olarak nasıl konumlandırılması gerektiği hususunda bir fikir savaşı sürdüğünü söylemekte ve şu sorunun önemine dikkat çekmektedir. İslâm'da bu savaşı hangi Muhammed algısı kazanacak? Muhammed, İslâm dünyasında tartışmalı olmaya devam etmektedir (ss. 145-150).

Yazar, Hz. Muhammed'in, takipçileri nezdindeki güncel önemi ve gelecekteki merkezî yeri hakkında kayda değer bir tespit sunmaktadır:

"Hz. Muhammed'in kim ve ne olduğuna aslında biz karar vermekteyiz. Onun kimliği, erken dönem İslâmî kaynakların, onun hakkında bize söylediklerine göre değil, hayatı ve yaptıklarını nasıl yorumladığımızı göre şekillenmektedir. Hz. Muhammed'in birbiriyle çelişen birçok algılanışı, gelecekte öncelik için rekabet etmeye devam edecektir. Ancak Hz. Muhammed'in Müslümanların hayatındaki merkezî konumunda çok az şey değişecektir. Müslümanlara her zaman örnek olacaktır. Gayrimüslimlere de Muhammed'in kendileri için ne ifade edebileceğini keşfetmek için, tüm klişeleri ve tek boyutlu önyargıları aşmak düşmektedir." (s. 150).

Arap yarımadası haritası, isnâd zincirleri, soy ağacı, *Şahîh-i Buḥārî*'deki konuların listesi, sudûr felsefesinin modeli, Hz. Muhammed'in çeşitli tasvirleri, hat örneği, Hz. Muhammed'in ayak izi, 'Abdumelik b. Mervân (hs. 65-86/685-705) tarafından basılan bir para örneği ve bazı Batılı eserlerin ön kapaklarının resimlerinin kitabın bütün bölümlerine serpilmesi, kitabın tam 150 sayfayla sınırlı tutulması, dipnot ve uzun bir kaynakçaya başvurmadan ve bu bilgilerin ekte verilmesinin tercih edilmesi kitabı daha okunaklı kılmıştır.

Kitapta öz itibarıyla belirtildiği gibi, asıl cevaplanması gereken soru Hz. Muhammed'in kim olduğu değil, onu takip edenlerin hafızasında hangi Muhammed versiyonunun baskın olduğudur (hangi algının kökleştiğidir). Başka bir ifadeyle Hz. Muhammed'in salt biyografisi değil, bilakis onun algı(lanma) tarihi, daha doğru bir anlamının anahtarıdır. İşte bu kitabı, diğer siyer kitaplarından ayıran en önemli özellik Hz. Peygamberin salt biyografisine değil, Hz. Muhammed sonrası insanlığın belleğindeki peygamber tasavvurlarına ve tarihsel sürece odaklanmasıdır. Yazar bunu yaparken hem İslam dünyasında oluş(turul)an temel algıları, hem de Batı dünyasında oluş(turul)an Hz. Muhammed algıları anlamaya ve tanımlamaya gayret göstermiştir. Özellikle Batı(lı) gözüyle Hz. Muhammed konusunu işleyen altıncı ve yedinci bölümler zengin, ustaca ve oldukça eleştirel bir üslupla yazıldığı gözlemlenmektedir. Özellikle de bu bölümlerin Türk okuyucusuna katkı sağlayacağı fikrindeyiz. Tarihî bir şahsiyet olarak Hz. Muhammed meselesinin araştırıldığı birinci ve ikinci bölüm, Lange'nın kendi alanı olan İslam tarihi ve hadis'teki yetkinliğini göstermektedir. Kaynaklara ve mevcut tartışmalara hakim olduğu gayet açıktır. Lakin bir dindar olarak Hz. Muhammed'in konu edindiği bölümleri; üçüncü, dördüncü ve beşinci kısımları incelediğimizde,

bu konuya diğerkleri kadar hâkim olmadığı ve Müslümanlarda vâir olan peygamber tasavvurlarına tam manasıyla empati yapamadığı dikkat çekmektedir.

Kitabın üslubu ve akademik dili genel okuyucu kitleye uygun olmakla birlikte, daha ziyade üniversite talebelerine yönelik yazıldığı işlenen konulardan bellidir. Bu yönüyle hedef kitleye mesajını ulaştırabildiğini düşünüyoruz. Ayrıca Hollandacada böyle bir eserin bulunmayışına dikkat çekmek gerekir. Kitabın, genel manada Hâdis, İslâm Tarihi ve Siyer çalışmalarına, özellikle de Tefsîr ve Kur'an çalışmalarına katkı sağladığı, Muhammed algısında Kur'an'ın yeri ve Kur'an'ın anlaşılmasında Muhammed algısı hususuna ışık tuttuğu görüşündeyiz. Çalışmanın Türkçeye çevrilmesi ve Türk İlahiyat camiasına kazandırılması önem arz etmektedir.

Beyanname

- 1. Finans/Teşvik:** Yazar, çalışmada herhangi bir finans/teşvik kullanılmadığını beyan etmektedir.
- 2. Çıkar Çatışması:** Yazar, çalışmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.
- 3. Etik Beyan:** Yazar, bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu beyan etmektedir. Bu araştırma için Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

Kaynakça

- KNAW, Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences. "KNAW hakkında". Erişim Tarihi: 13 Mart 2023. <https://www.knaw.nl/en/about-knaw>
- Lange, Christian. *Mohammed: Perspectieven op de Profeet*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2017.
- NISIS, Netherlands Interuniversity School for Islamic Studies. "NISIS hakkında". Erişim Tarihi: 13 Mart 2023. <https://nisis.sites.uu.nl/about/nisis/>
- YAE, the Young Academy of Europe "YAE hakkında". Erişim Tarihi: 13 Mart 2023. <https://yacadeuro.org/about/>